

zamanın kadim olduğunu kabul etmenin âlemin ötesinde de cisim olsun boşluk olsun bir devamlılık bulunduğunu kabul etmeyi mümkün kılacağıni belirtmektedir. Gazzâlî'ye göre Allah dilerse âlemin sınırlarını bir miktar arttırabilir veya azaltabilir. Bu miktar ölçülebilir bir cismin yahut boşluğun olmasını gerektirmektedir. Bu ise âlemin ötesinde ne boşluk ne de doluluk olduğu teziyle çelişmektedir (*Tehâfütü'l-felâsife*, s. 71-72). İbn Rüşd'e göre böyle bir nicelik artışı yahut azalması ilkin âlemin cisminin sonsuza kadar arttırılabileceği, ikinci olarak da âlemin hacmi azaltılıp arttırıldığına mevcut sınırlarının ötesinde ya boşluğun ya da doluluğun var olması gerektiği sonucuna götürür ki öncelikle sonsuz cisim saçmadır; ikinci olarak bu da imkânsızdır. Kısacası tabii cisimlerin içinde veya dışında onlardan bağımsız boyutların varlığı düşünülemez. Sonuç olarak boşluk imkânsızdır (*Tehâfütü't-Tehâfüt*, s. 88, 91, 103).

İşrâkî filozof Şehâbeddin es-Sühreverdi el-Maktûl de Eflâtun'un izinden gittiğini söylemesine rağmen boşluğu kabul etmeyenler arasındadır (*Hikmetü'l-İşrâk*, s. 89-90).

Modern felsefenin kurucusu kabul edilen Descartes, cismi yer kaplama ile özdeşleştirdiği için cisimler dünyasında mutlak bir boşluğun varlığını akla aykırı bulmuştur. Filozofa göre havası boşaltılmış bir kapta mutlak boşluk oluşamaz. Geride hava kalmamışsa bile latif (süptil) bir nesne kalıyor demektir. Zira madde yer kaplayan bir cevher olarak sonsuza kadar bölünebilir ve hiçbir pompa bütün maddeyi mekândan boşaltamaz. Böylece Kartezyen fizik uzayın bir doluluk (plenum, melâ) olduğunu kabul etmektedir. Descartes'ın aksine cismanî cevheri yer kaplamayla özdeşleştirmeyip onun temel özelliğinin süredurum (inertia) olduğunu ileri süren Leibnitz de boşluğu reddetmiştir. Kant ise kâinatta boşluk olup olmadığı konusunun saf akılla sonuca bağlanamayacağını, tıpkı atomculuk-sonsuz bölünebilirlik antinomisi gibi her iki tezin de akli çelişkiye götürdüğünü ileri sürmüştü, fakat yine de boşluğun cisimlerdeki yoğunluk farklarını açıklamak için zorunlu olmadığını ileri sürmekten ve boşluk fikrine karşı fizikî deliller getirmekten geri durmamıştır. Boşluk meselesi XIX ve XX. yüzyıl fiziğinde esir, uzak-

tan tesir ve alan teorisi bağlamında sık sık ele alınmıştır (Hesse, VIII, 218).

BİBLİYOGRAFYA :

Cürcânî, *et-Ta'rifât*, "halâ" md.; a.mlf., *Şerhu'l-Mevâkıf*, I, 478-501; Eflâtun, *Timaios*, 56^{b-c}, 58^{a-b}, 80^{a-c}; a.e. (trc. Erol Güney - Lütfi Ay), İstanbul 1989, s. 74, 77-78, 117-118; Aristo, *Physica: Physics*, IV, 6-9; a.e. (İng. trc. R. P. Hardie - R. K. Gaye, *The Works of Aristotle* içinde), Chicago 1952, I, 292-295; a.mlf., *De Caelo: On the Heavens*, I, 7, 275^b; 9, 278^b, 279^b; III, 2, 300^b; a.e. (İng. trc. R. P. Hardie - R. K. Gaye, *The Works of Aristotle* içinde), Chicago 1952, s. 366, 369-370, 391; Plutarkhos, *Ârâ'ü't-tabî'iyye* (nşr. Abdurrahman Bedevî), Küveyt-Beyrut, ts., s. 118-119; Kindî, *Resâ'il*, s. 109; Ebû Bekir er-Râzî, *Resâ'il felsefiyye* (nşr. P. Kraus), Kahire 1939, s. 197-198, 241-243, 265; Eş'arî, *Ma'kâlât* (Ritter), s. 432-433; Fârâbî, *Fi'l-Hâlâ'* (trc. ve nşr. Necatî Lugal - Aydın Sayılı), Ankara 1951, s. 14-16; Ebû Reşid en-Nisâbüri, *el-Mesâ'il fi'l-hilâf beyne'l-Başriyyîn ve'l-Bağdâdiyyîn* (nşr. Ma'n Ziyâde - Ridvân es-Seyyid), Beyrut 1979, s. 47-55; İbn Sinâ, *eş-Şifâ' et-Tabî'iyyât (1)*, s. 137; a.mlf., *eş-Şifâ' et-Tabî'iyyât (2)*, s. 70-76; İbn Hazm, *el-Faşl (Umeyre)*, I, 73-86; V, 197-198; Cüveynî, *el-'Akâidetü'n-Nizâmiyye* (nşr. M. Zâhid el-Kevserî), Kahire 1367/1948, s. 12; Ebû'l-Yûser el-Pezdevî, *Uşûlü'd-dîn* (nşr. H. P. Linss), Kahire 1383/1963, s. 14, 17-18; İhvân-ı Safâ, *Resâ'il*, Beyrut 1376-77/1957, II, 28-29; Gazzâlî, *Tehâfütü'l-felâsife* (nşr. Mâcid Fahrî), Beyrut 1986, s. 67-72; Nesefî, *Tebşirâtü'l-edille* (Salamé), I, 72, 77; Şehristânî, *Nihâyetü'l-ikdâm*, s. 13-14, 17-18, 22-23, 52, 507, 513-514; Ebû'l-Berekât el-Bağdâdî, *Kitâbü'l-Mu'teber fi'l-hikme*, Haydarâbâd 1358, II, 44-67; Şehâbeddin es-Sühreverdi, *Hikmetü'l-İşrâk* (nşr. H. Corbin, *Opera Metaphysica et Mystica II* içinde), Tahran-Paris 1952, s. 89-90; İbn Rüşd, *Tehâfütü't-Tehâfüt* (nşr. M. Bouyges), Beyrut 1930, s. 83, 88, 91, 103; Müsâ b. Meymûn, *Delâletü'l-hâ'rîn* (nşr. Hüseyin Atay), Ankara 1974, s. 201; Fahreddin er-Râzî, *Kitâbü'l-Erbâ'in* (nşr. Ahmed Hicâzî es-Sekkâ), Kahire 1986, II, 32-38; a.mlf., *Muhaşşal* (nşr. Tâhâ Abdürrâf Sa'd), Kahire, ts., s. 134-136; a.mlf., *el-Mebâhişü'l-Mesrikiyye* (nşr. M. el-Mu'tasim-Billâh el-Bağdâdî), Beyrut 1410/1990, I, 333-360; İbn Haldûn, *Mukaddime*, III, 1080-1081; Akkirmânî, *İklilü't-terâcim*, İstanbul 1316, s. 53-56; S. Pines, *Mezhebü'z-zerre 'inde'l-müslimîn* (trc. M. el-Hâdî Ebû Rîde), Kahire 1946, s. 33-49, 77-78; M. Âtîf el-İrâkî, *el-Felsefetü't-tabî'iyye 'inde İbn Sinâ*, Kahire 1970, s. 281-299; H. A. Wolfson, *The Philosophy of the Kalam*, London 1976, s. 493; F. A. Lange, *Materyalizmin Tarihi ve Günümüzdeki Anlamı* (trc. A. Arslan), İzmir 1982, I, 10, 64, 84; Mahmut Kaya, *İslam Kaynakları Işığında Aristoteles ve Felsefesi*, İstanbul 1983, s. 137-138; H. A. Davidson, *Proofs for Eternity, Creation and the Existence of God in Medieval Islamic and Jewish Philosophy*, Oxford 1987, s. 27; A. Dhanani, *The Physical Theory of Kalam*, Leiden 1994, s. 47-51, 71-89; Mary Hesse, "Vacuum and Void", *The Encyclopedia of Philosophy* (ed. P. Edwards), New York 1972, VIII, 217-218.

HALA SULTAN

(bk. ÜMMÜ HARÂM).

HALA SULTAN TEKKESİ

Kıbrıs'ta

Hz. Peygamber'in süt halası
Ümmü Harâm'ın türbesini
barındıran tekke.

Kıbrıs'ın Rum kesiminde, Larnaka şehri dışında Tuz gölünün yakınında yer almaktadır. Tekkenin varlık sebebi olan ve ona adını vermiş bulunan türbede, Hz. Osman'ın hilâfeti zamanında (644-656) kocası Ubâde b. Sâmî ile birlikte İslâm ordularının Kıbrıs seferine katılan Hz. Peygamber'in süt halası Ümmü Harâm bint Milhân el-Ensâriyye gömülüdür. Halk arasında Hala Sultan olarak anılan ve hakkında bazı menkıbeler rivayet edilen Ümmü Harâm türbenin bulunduğu mevkide attan düşerek şehid olmuştur. Osmanlılar Kıbrıs'ı fethedince (1571) kabri ihya edilmiş ve 1760'ta üzerine Şeyh Hasan Efendi tarafından türbe inşa edilmiştir. Türbenin çevresinde, 1795'te Kıbrıs muhassılı Silâhdar Kaptanbaşı Mustafa Ağa tarafından şadırvan, 1797'de tekke, 1816'da Kıbrıs muhassılı Seyyid Mehmed Emin Efendi tarafından cami yaptırılmak suretiyle küçük bir külliye teşekkül etmiştir.

Hala Sultan Türbesi, İstanbul'daki Eyüp Sultan Türbesi gibi Kıbrıs'taki İslâm varlığının en eski izini teşkil etmesi, ayrıca Hz. Muhammed'in bir yakınına ait olması sebebiyle Kıbrıs'ın fethinden itibaren adada yaşayan müslüman Türkler'in en önemli ziyaretgâhi olmuştur. I. Dünya Savaşı'na kadar buradan geçen Osmanlı gemilerince top atışı ile selâmlanan türbe padişahlar ve devlet ricâli tarafından sunulan kıymetli hediyelerle donatılmıştır. 1959'da onarım geçiren ve Kıbrıs Evkaf Dairesi'nce içinde bir kütüphane tesis edilen tekke 1963'te Rumlar tarafından tahrip edilmiş ve bir süre askerî karargâh olarak kullanılmıştır.

Düzgün kesme taş işçiliğinin gözlendiği tekkenin batı yönünde aynı eksen üzerinde iki adet kapısı bulunmaktadır. Üç merkezli bir kemer sahip olan dış kapının açıklığı pilastrlarla kavranmış, kapı kitlesinin dış köşeleri sütunçelerle yuvarlatılmıştır. İkinci kapının önündeki sayvan birer sivri kemerle üç yöne açılmakta, üstünü alaturka kiremitlerle kap-

Hala Sultan
Tekkesi –
Larnaka /
Güney Kıbrıs

lı bir kırma çatı örtmektedir. Yanlardan akantus yapraklı mermer pilastrların kuşattığı kapının sivri kemeri uçları volütlü bir kaval silme ile zenginleştirilmiştir. Kemerli taçlandırılan kitâbenin yanlarında, zincir kabartmalarına asılı iki madalyon içinde tuğralar dikkati çeker. Girişi takip eden avlu kuzey, batı ve güney yönlerinde tekke birimleriyle kuşatılmış, giriş ekseninin soluna (kuzey) şadırvan, sağına cami ile bunun arkasına türbe yerleştirilmiştir.

Avluyu çevreleyen kâgir duvarlı alaturka kiremit kaplı beşik çatılarla örtülü tekke birimlerinin önlerinde kesme taştan, daire kesitli sütunların taşıdığı, çatının devamı olan bir sundurma uzanır. Tekkenin girişi de bu sundurmaya açılır. Sundurmanın girişleri sütunların üzerindeki ahşap yastıklara oturtulmuştur. Sundurmanın gerisinde kuzey ve batı yönlerinde gelişen "L" planlı kanat derişlerin ve erkek misafirlerin ikametina mahsus odaları, güney yönünde yer alan ve batıya doğru uzayan kanat ise kadın misafirlere ait odaları barındırmaktadır. Kadınlara mahsus birimler, bu kanadın kuzey ve batı yönlerindeki diğer bir sundurmaya açılmak suretiyle tekkenin ana avlusundan soyutlanmıştır.

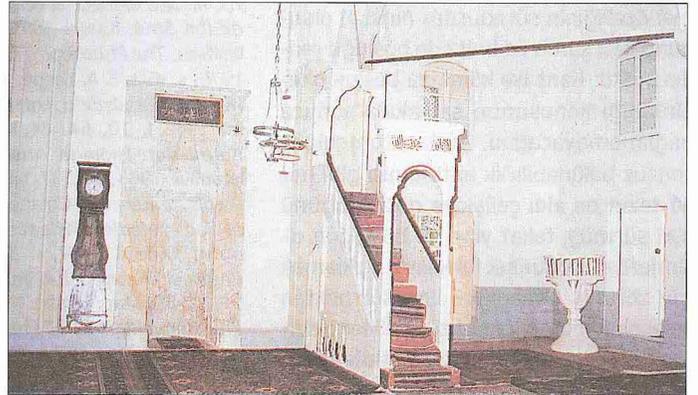
Aynı zamanda tekkenin tevhidhânesi olarak kullanıldığı anlaşılan cami, kare planlı (13 x 13 m.) ve kubbeli bir harimle çatı örtülü bir son cemaat yerinden meydana gelir. Son cemaat yeri ikisi yanlarda, dördü kuzeyde olmak üzere toplam altı adet sivri kemerle dışarı açılmaktadır. Kıbrıs'ta Osmanlı döneminden önceki gotik üslûbun oranlarından izler taşıyan bu kemerler kible doğrultusunda gelişen basık pâyelere oturtulmuş, söz konusu pâyeler birer sivri kemerle harimin kuzey duvarına bağlanmış, kuzeybatı köşesindeki pâyeye bir payanda

duvarıyla takviye edilmiş, cepheden bakıldığında soldan ikinci bir açıklık girişe tahsis edilmiş, yanlardan iki baba ile kuşatılmış, diğer açıklıklar basit demir parmaklıklarla donatılmıştır.

Kuzey duvarının eksteninde yer alan harim girişinin dikdörtgen açıklığı bir kaval silme ile çerçeveslenmiş, üst köşelerine küçük konsollar yerleştirilmiştir. Mermer lentoda dört adet kartuş içinde kitâbe metni, bunun yanlarında, ortalarında birer rozet bulunan mühr-i Süleymanlar görülmektedir. Ahşap kapı karnatlarındaki dikdörtgen tablalar, bazıları baklava biçiminde olan, bazıları da barok kemerciklerle son bulan panolarla dolgulanmıştır. Harimin kuzey duvarında girişe göre simetrik konumda iki pencere, ayrıca batı duvarında iki, doğu duvarında üç, güney duvarında mihrabın sağında bir pencere, solunda da türbeye açılan kapı yer alır. Duvarların alt kısmında yer alan bu dikdörtgen pencereler basık kemerli tepe pencereleriyle taçlandırılmıştır. Kuzey duvarı boyunca uzanan fevkanî ahşap mahfil iki adet daire kesitli ahşap direklerle taşınır. Direklerin arası, girişle aynı ekseninde yer alan dikdörtgen bir çıkma ile genişletilmiştir.

Mekânı örten kubbe, basık kemerli pencerelerle donatılmış olan çokgen bir kasnağa oturur. Kare planlı mekândan kubbeğe geçiş sivri kemerli tromplarla sağlanmıştır. Tromp kemerleri, yarım sekizgen planlı çıkıntılar teşkil eden sekiz adet duvar pâyesine oturmaktadır. Bu pâyelerden doğu duvarında bulunan ikisi ile güney duvarının batı kesiminde bulunan cephelerde de dikdörtgen çıkıntılar meydana getirmekte, ayrıca kubbe eteğine kadar yükselerek payanda vazifesini görmektedir.

Beş köşeli mihrap nişinin kavсарasındaki mukarnas dizileri tahrip edilmiştir. Kavсарanın üst köşelerinde, girişteki lentoda görülenlerin eşi olan iki mühr-i Süleyman kabartması dikkati çeker. Güney duvarının önünde uzanan sekinin mihrap hizasındaki kesintisinin köşelerinde büyük şamdanların konması için daire biçiminde çıkıntılar yapılmıştır. Ahşap minber oldukça basit bir işçiliğe sahiptir. Daire kesitli ince ahşap sütunlara ve köşeleri pahlı küçük başlıklara oturan basık kemerli minber kapısı, sülüs hatlı bir kelime-i tevhid içeren bir alınlık ile taçlandırılmıştır. Minberin alt kısmında küçük dilimli kemerler, köşkün altında ise kırık kaş kemerli bir açıklık bulunur. Daire kesitli ahşap ince sütunlara oturan kırık kaş kemerli köşk kısmı piramit biçiminde bir külâhla son bulmaktadır. Yanlardaki üçgen yüzeyler süslemesidir. Korkuluklar da araları ahşap levhalarla kapatılmış basit profilli dikmelerden meydana gelmektedir. Batı duvarının önünde bir kuyu mevcut olan harimin kuzeybatı köşesinde, kare planlı bir kaidede üzerinde yükselen minarenin gövde kesiti kubbe eteğinin hizasına kadar sekizgen, bu hizadan itibaren daire olarak devam etmektedir. Şerefenin altı kaval silmelerle dolgulanmış, çevresi basit demir parmaklıklarla kuşatılmıştır.

Hala Sultan
Tekkesi'nin
cami-
tevhidhânesinin
içinden
bir görünüşü

Caminin kuzey yönünde yer alan şadırvanın havuzu sekizgen prizma biçimindedir. Havuzu sınırlayan duvarların üzerine ahşap kafesler yerleştirilmiştir. Şadırvanın sekizgen piramit biçimindeki Marsilya kiremitleriyle örtülü çatısı sekiz adet daire kesitli sütun tarafından taşınmaktadır. Kare planlı (6,5 × 6,5 m.) olan türbe içeriden tromplar, dışarıdan sekizgen bir kasnakla donatılmış bir kubbe ile örtülüdür. Kuzey duvarının ekleninde giriş, ayrıca her duvarda ikişer pencere vardır. Girişin önünde iki sütuna oturan bir sayvan yer almaktadır. Türbeyi çepeçevre kuşatan ahşap çatılı revak kuzey yönünde caminin mihrap duvarına, diğer üç yönde ise sivri kemerlere oturmakta, caminin mihrap duvarındaki kapı bu revağa açılmaktadır. Hala Sultan'ın kabri, dört adet ince demir sütunun taşıdığı, hakkında çeşitli rivayetler nakledilen yekpare bir taşla taçlandırılmıştır.

BİBLİYOGRAFYA :

Cevdet Çağdaş, *Kıbrıs'ta Türk Devri Eserleri*, Lefkoşe 1965; Vergi Bedevi, *Kıbrıs Tarihi*, Lefkoşe 1966, s. 153-154; Oktay Aslanapa, *Kıbrıs'ta Türk Eserleri*, İstanbul 1975, s. 30, 33-35; Halil Fikret Alasya, *Kıbrıs Tarihi ve Kıbrıs'ta Türk Eserleri*, Ankara 1977, s. 197-201; *Kıbrıs'ta Türk Eserleri* (Kıbrıs Türk Federe Devleti Eğitim, Gençlik, Kültür ve Spor Bakanlığı Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü yayını), Lefkoşe 1982, s. 22-23, plan 25; Abdülhay el-Kettâni, *et-Terâtibü'l-İdâriyye* (Özel), II, 128-129; Semavi Eyice, "Kıbrıs'ın Tarihi ve Türk Eserlerine Dair", *Ölçü*, sy. 2, İstanbul 1957, s. 29-32; a.m.f., "Kıbrıs'ın Tarihi ve Türk Eserleri", *TTOK Belleteni*, XLIV/323 (1974), s. 9, 11-12; Fikret Çuhadaroğlu - Filiz Oğuz, "Kıbrıs'ta Türk Eserleri", *Rölöve ve Restorasyon Dergisi*, sy. 2, Ankara 1975, s. 8, 14, 31-35, 69.

M. BAHA TANMAN

HALACÎLER

Halaç Türkleri tarafından kurulan ve 1202-1531 yılları arasında Leknevtî, Delhi ve Mâlvâ'da hüküm süren üç İslâm hânedanı.

1. Leknevtî (Gür-Cennetâbâd) Halacîleri (1202-1227). Aşağı Ganj ve Brahmaputra nehirlerini, Bengal ve Bihâr'ı içine alan Leknevtî Sultanlığı Muhammed Bahtiyâr Halacî tarafından kurulmuştur. Bölgede hükümran olan Halacîler, Kuzey Hindistan'da Esam'a kadar akın yapabilen ilk Türk grubudur. Hânedanın kurucusu Muhammed Bahtiyâr, aslen Afganistan'da Sistan ile Gazne arasındaki Germsîr'de sakin Halacîler'e mensuptu. Muham-

med Bahtiyâr orduya girdikten sonra Aşağı Ganj kıyılarına akınlara başlamış ve bu faaliyetleri sonunda önemli miktarda ganimete sahip olmuştur. Onun şöhretini duyan Halacîler kısa bir süre içinde etrafında toplanmaya başladılar ve ünü Delhi'ye kadar ulaştı. Gurlular'ın Türk asıllı kumandanı Kutbüddin Aybeg, Muhammed Bahtiyâr'ı huzuruna davet ederek onunla görüştü. 1193'te Bihâr Halacîler tarafından ele geçirildi. Brahmanlar'ın kontrolündeki Uddandapûr, ciddi bir mukavemet göstermeden Muhammed Bahtiyâr'ın akıncıları tarafından zaptedildi. Manastırlardaki yazma eserler (özellikle matematikle ilgili olanlar) İslâm âlimlerinin istifadesi için Delhi'ye gönderildi. Bu arada Nadyâ (bugünkü Nabadvip) seferi için hazırlıklar yapıldı ve Muhammed Bahtiyâr, Hindû Sena hânedanının tarihî başşehri Leknevtî'yi ele geçirdi; kendisi de Leknevtî'yi başşehir yaparak Devkût, Nadyâ, Bang'ı içine alan Halacî hânedanının temellerini attı (1202). 1205'te 10.000 kişi ile Kâmrûp ve Tibet seferine çıkan Muhammed Halacî bir sonuç alamadan büyük kayıplarla geri döndü; Devkût'a geldiğinde maiyetinde sadece 200 kişi kalmıştı. Bu olay halk tarafından iyi karşılanmadığı gibi sultanın da gururu kırıldı. Muhammed Bahtiyâr'ın ölüm şekliyle ilgili iki görüş bulunmaktadır. Bunlardan ilkinde göre başarısızlıkla neticelenen seferden döndükten sonra kederinden hastalanarak ölmüş, diğerine göre ise Ali Merdân adlı bir emîr tarafından öldürülmüştür (1206). Yerine kumandanların desteğini alan İzzeddin Muhammed geçti. İzzeddin'in 1211'de ölümü üzerine Alâeddin unvanı ile Ali Halacî hükümdar oldu. Kendisine rakip gördüğü, daha çok İzzeddin Muhammed'e yakın kumandanları tevkif ettirdi ve çeşitli bahanelerle ortadan kaldırdı. Bir müddet sonra da halktan aşırı vergi toplamaya başladı. Zamanla akîl dengesi bozuldu. Gazne, Horasan ve Irak'ı kendi hâkimiyetindeki topraklar olarak kabul edip oralara emirnâmeler göndermeye başladı. Bunun üzerine Halacî kumandanları Alâeddin Ali'yi ortadan kaldırdılar (1213).

Leknevtî Halacîleri'nin son hükümdarı Gıyâseddin Halacî'dir. Âdil ve cömert bir hükümdar olan Gıyâseddin, Ganj ve Brahmaputra nehirlerinin su baskınlarına karşı büyük bir set yaptırdı. Gıyâseddin iç işlerini yoluna koyduktan sonra racalara karşı gazalara başladı. Kâmrûp ve Bang üzerine yürüdüğünde Delhi Sultanı

Şemseddin İltutmış'a bağlı kuvvetlerin (Şemsîler-Şemsiyye) Bihâr ve Bengal'i istilâ ettikleri haberini aldı. Seferi yarıda keserek Leknevtî'ye döndü. Şemsi şehzadesi Muhammed ve Melik İzzeddin, Halacîler'in başşehre dönmelerinin zaman alacağını düşünerek Leknevtî'yi hemen kuşatmaya başladılar ve şehri ele geçirip Leknevtî Halacîleri'ne son verdiler (1227). Bengal Şemsi topraklarına katılarak Delhi'ye bağlandı, Gıyâseddin'in oğlu Bilge Melik, az sayıdaki Halacî kuvvetleriyle 1230'da ayaklanma teşebbüsünde bulunduydu da Şemsîler tekrar bölgeyi istilâ ettiler. İltutmış, Leknevtî'de güvenliği sağladıktan sonra Melik Cani'yi vali tayin etti. Leknevtî Halacîleri, Bihâr ve Bengal'de saltanat sürmüş ilk müslüman Türk hânedanıdır.

2. Delhi Halacîleri (1290-1320). Halacîler en geniş sınırlara bu dönemde sahip oldular. Pencap, Sind ve Ganj boyları, Mâlvâ, Gucerât, Dekken ve Güney Hindistan Delhi'den gönderilen valilerce yönetilmiş ve böylece Halacîler kudretlerinin zirvesine çıkmışlardır.

Delhi Halacîleri'nin kurucusu ve ilk hükümdarı Celâleddin Firûz Şah'tır. Yuğruş unvanlı bir kumandanın oğlu olan Celâleddin, Delhi'de hüküm süren Memlük sultanlarından Muizzüddin Keykubad'a karşı bir darbe yaparak tahtı ele geçirdi ve Keykubad'ı öldürttü (1290). Celâleddin Firûz Şah'ın Hindû racalarına karşı düzenlediği harekât başarısızlıkla sonuçlandı. 1292'de kuzeybatı sınırlarındaki Sind ve Pencap Moğol istilâsına mâruz kaldı. Hülagû Han ailesinden olduğu rivayet edilen Abdullah Han Halacîler tarafından mağlûp edildi. Celâleddin Firûz Şah bu savaşta esir alınan Moğollar'ı Delhi'ye getirtti. Algu Han ve bazı ileri gelenler İslâmiyet'i kabul ederek Moğolpûr adı verilen kasabada iskân edildiler. Celâleddin'in yeğeni ve damadı olan Karra ve Eved (Üdh) Valisi Alâeddin Muhammed hazırladığı bir komplo ile onu öldürttü (17 Ramazan 695/19 Temmuz 1296). Celâleddin Firûz Şah'ın hanımı Melike-i Cihân, Mülta'n'daki veliaht Erkli Han'ı çağıracağı yerde Celâleddin'in diğer oğlu İbrâhim'i Rükneddin unvanı ile tahta çıkarttı. Bu sırada Erkli Han da Mülta'dan Delhi'ye doğru hareket etmişti. Beş ay sonra durumu daha da güçlenen Alâeddin Muhammed Erkli Han'dan önce Delhi'ye girdi ve hükümdar ailesi tevkif edildi, birçok kişi öldürüldü.

20 Ekim 1296'da Delhi'de tahta oturan Alâeddin Muhammed Şah, Delhi